

TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN SUÇLAR VE KABAHATLER İLE BUNLAR İÇİN ÖNGÖRÜLEN CEZAI YAPTIRIMLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ- I

Doç. Dr. Emrullah KERVANKIRAN¹

Öz

Türk Ticaret Kanunu'nda hukuki sorumluluk yanında, cezai sorumluluk halleri de düzenlenmiştir. Hukuki sorumluluğun temel yaptırımı esas itibariyle bir tazminatın ödenmesi iken, cezai sorumluluk hallerinin gerçekleşmesi durumunda hapis cezası ve adli para cezası, kabahatler için ise idari para cezası yaptırımları öngörülmüştür. İdari para cezası ve adli para cezası ayırımı aslında suç ve kabahat ayırımı ile doğrudan ilişkilidir. Kamu otoritesi, ihlal edilen hukuki değerlerin ağırlığına göre idari yaptırım olarak idari para cezası, ceza yaptırımı olarak da adli para cezasını devreye sokmaktadır. Adli para cezası bir ceza yargılaması gerektirir. Süresi içinde ödenmediği takdirde hapis cezasına çevrilmektedir. Bunlardan hangisinin tercih edileceği daha çok ülkelerin ceza politikası ile ilgilidir. Ticaret Kanunu'nda düzenlenen suçlar ve kabahatler incelendiğinde, kanun koyucunun iki önemli amacı olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan birisi, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkelerinin sağlanması, diğeri ise şirket sermayesinin korunması ilkesinin sağlanmasıdır. Bu makalede, Türk Ticaret Kanununda suç ve kabahat olarak düzenlenmiş olan fiil ve işlemler ele alınarak, bunlar için öngörülmüş olan cezai ve idari yaptırımların hukuki niteliklerine göre tasnifi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ticari suçlar ve cezalar, adli para cezası, idari para cezası, ticaret şirketlerinin cezai sorumluluğu, Ticaret Kanunu'nda cezai sorumluluk.

THE LEGAL CHARACTERISTICS OF THE CRIMES AND MISDEMEANOURS AND PENAL SANCTIONS ENVISAGED FOR THEM IN THE TURKISH COMMERCIAL CODE

Abstract

In addition to legal liability, criminal liability cases are also regulated in the Turkish Commercial Code. While the basic sanction of legal liability is essentially the payment of a compensation, in the case of criminal liability cases,

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Fikri Mülkiyet Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, ORCID: 0000-0002-3704-7887, emrullah.kervankiran@medeniyet.edu.tr.

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 08.01.2021

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 01.03.2021

Bu makaleye atıf için; KERVANKIRAN, Emrullah, “Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler ile Bunlar İçin Öngörülen Cezai Yaptırımların Hukuki Niteliği- I”, **İMİHFD**, C. VI, S. 10, 2021, s. 177-201.

imprisonment and judicial fines are imposed as well as administrative fines. The distinction between administrative fines and judicial fines is actually directly related to the distinction between crime and misdemeanor. The public authority imposes administrative fines as administrative sanctions and judicial fines as penal sanctions, depending on the severity of the violated legal value. A judicial fine requires a criminal proceeding. If not paid within the time limit, it is converted to a prison sentence. Which of these will be preferred is more related to the penal policy of the countries. When the crimes and misdemeanors regulated in the Commercial Code are examined, it is understood that the legislator has two important purposes. It appears that one of them is the provision of public disclosure and transparency principles, and the other is the principle of capital maintenance. In this article, the acts and transactions that the subject has regulated as a crime in the Turkish Commercial Code will be discussed and the criminal sanctions foreseen for them will be classified according to their legal characteristics.

Keywords: Commercial crimes and penalties, judicial fines, administrative fines, criminal liability of commercial companies, criminal liability in the Commercial Code.

I. GİRİŞ

6102 sayılı Ticaret Kanunu'nda gerek gerçek ve tüzel kişi tacirlere gerekse ticaret şirketi yöneticilerine uygulanmak üzere farklı hukuki niteliklere sahip çeşitli cezai yaptırımlar öngörülmüştür. Bunların kaynağını, kanun koyucunun ihlal edilen menfaatin ağırlığına göre düzenlemiş olduğu suçlar ile kabahatler teşkil etmektedir². Bunun sonucu olarak, TTK' da belirtilen sorumluluk halleri gerçekleştiğinde, duruma göre, hapis cezası yanında adli para cezası veya idari para cezası uygulanması söz konusu olabilecektir.

Ticari alanda uygulanan söz konusu cezai yaptırımlar nedeniyle günümüzde artık ticari ceza hukukunun varlığından bahsedilmektedir³. Ticaretin, ekonomik hayatın temelini oluşturduğu göz önüne alındığında, iktisadi düzenin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için devletin, ticari olma özelliği taşıyan bütün usul ve yöntemlerin uygulanışını denetleyerek güvence sağlaması tabii karşılanmaktadır⁴.

Diğer taraftan, ticari faaliyetlerin ekonomiyi doğrudan ilgilendirmesi bakımından, ekonomik suçların büyük bir kısmını ticari suçların oluşturduğu belirtilmekte,

²DOĞAN, Koray, "Tüzel kişilerin İdari Para Cezası Sorumluluğunda İsnadiyet Sorunu", **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, s. 1, 2015, (Basım yılı Şubat 2016).

³KÜÇÜKTAŞDEMİR, Özgür, **Ekonomik Suçlar Bağlamında Türk Ticaret Kanununda Düzenlenen Suçlar ve Cezalar**, 2018 Ankara, s. 66.

⁴KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 66.

bundan dolayı da ticari suçların ekonomi ceza hukukunun önemli bir kısmını oluşturduğu kabul edilmektedir⁵.

Seri halde devam ettirilmesi düşünülen konu ile ilgili bu ilk çalışmamızda, öncelikle genel olarak 6102 Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülmüş olan suçlar ve kabahatler ele alınarak, bunlar için öngörülmüş olan yaptırımların hukuki niteliği belirlenecek, daha sonra TTK'da düzenlenmiş olan cezai hükümlerin genel karakteristiği ve kanun koyucunun norm koyma tekniği konularına değinilecektir. TTK 'da düzenlenmiş olan suçlar ve kabahatler ile bunlar için öngörülmüş olan yaptırımların teker teker incelenmesine ise bu çalışmanın devamı niteliğinde olacak bir başka makalede yer verilecektir.

II. TİCARİ SUÇ KAVRAMI

Bugün mal ve hizmetlerin üretimi, dağıtımı, tüketimi ve ticaretini kapsayan faaliyetler ekonomi biliminin konusunu oluşturmaktadır. Ticaret ise, daha dar kapsamlı olup ekonomik faaliyetlerden, kazanç elde edilmesi amacıyla, üreticinin mallarının tüketim alanına aktarılmasını ifade etmektedir. Ancak hukuk bilimi açısından ticaret, yalnızca üretici ile tüketici arasındaki değişim faaliyetleriyle sınırlı olarak görülmemekte, mal ve hizmet üretimi ve tüketimine yönelik faaliyetler yanında, iletişim, bilişim ve e- ticaret faaliyetlerini de kapsamaktadır⁶. Bu açıklamalardan, ekonomik faaliyetlerin toplumsal yaşamın temelini oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu anlayıştan hareketle, toplumun menfaatleri doğrultusunda ekonomik düzenin sağlanması ve korunabilmesi amacıyla hukuk kuralları oluşturulmuştur. Bütün dünyada olduğu gibi, ülkemizde de ekonomik düzen devlet koruması altında olup, bu yetkinin anayasal temelleri bulunmaktadır. 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı, 48/1. maddesinde çalışma hakkı güvence altına alınmakta, 48/2. maddesinde ise, devletin, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alması gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme ile Anayasa, ekonomik düzenin toplumun menfaatlerine uygun yürümesini ve sağlıklı bir şekilde çalışmasını sağlayacak tedbirlerin alınmasını devlete bir ödev olarak yüklemektedir. Böylece, kişilerin anayasada koruma altına alınmış hak ve özgürlükleri arasında ekonomik haklar da dâhil edilmiştir. Bu nedenle günümüzde anayasal iktisat kavramından bahsedilmektedir⁷.

Yukarıda sözü edilen anayasal düzenlemeler ülkemizdeki ekonomik düzenin hukuksal altyapısını oluşturmaktadır. Dolayısı ile anayasal hükümler, ekonomik düzenin oluşturulması, korunması ve amacına uygun olarak yürütülebilmesi için gerekli olan hukuk normlarının kaynağını teşkil etmektedir. Bu bakımdan,

⁵MAHMUTOĞLU, Selami, **Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar**, Seçkin, Ankara, 2011, s. 28 vd.; KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 66.

⁶ Gerekçe, TTK m. 11; BAHTİYAR, Mehmet, **Ticari İşletme Hukuku**, 19. Baskı, 2018 İstanbul.

⁷ AKTAN, Coşkun Can, **Anayasal İktisat**, 2002, s. 18; PERÇİN Önder, "Ekonomi Hukuku: Hukukun Sınıflandırılmasında Paradigma Kayması", **AÜHFD**, C.59, S.2, 2010, s. 285 vd.

genelde ekonomik suçların, özelde ise Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen ceza normlarının ekonomik hayatla ilişkili olduğu, bu bağlamda ekonomik suçların ihdasına ve ekonomi ceza hukukunun kişilerin ekonomik düzen içinde ortaya çıkan menfaatlerinin korunmasına hizmet ettiği söylenebilir⁸.

Ekonomik suçların kesin bir tanımı yapılamamakla birlikte, bir görüşe göre ekonomik suçlar, ekonomik düzenin kurumlarını zedeleyen veya zarara uğratma tehlikesi yaratan davranışlar olarak nitelendirilmektedir⁹. Doktrinde bir diğer görüş ise ekonomik suçları, mesleki ve teknik yeteneklere sahip failer tarafından işlenen, şiddet içermeyen, ekonomik kazanç amacı güden ve genel olarak iktisadi menfaatleri ihlal eden suçlar şeklinde tanımlamaktadır¹⁰. Bu tür fiil ve işlemleri ceza hukuku yaptırımlarına tabi tutan hukuk dalı da ekonomi ceza hukuku olarak adlandırılmaktadır¹¹. Ekonomi Ceza Hukuku'nun ekonomi hukuku kurallarına aykırı hareketlerden doğan suçları ve bu suçlara ilişkin cezaları incelediği kabul edilmektedir¹². Ekonomik suçlar bakımından Türk hukukunda bir kavram birliği bulunmamakta, “mali suçlar, “ekonomik suçlar” ve “ticari suçlar” aynı anlamda kullanılmaktadır¹³.

Ticari faaliyetler, ekonomik hayatın önemli bir kısmını oluşturduğu için, ekonomik suçların önemli bir kısmını ticari suçlar teşkil etmektedir. Diğer taraftan, her ne kadar ticari suçlar ekonomik suçlar içerisinde değerlendirilmekte ise de, her ekonomik suç ticari suç niteliğine sahip değildir. Ekonomi ceza hukuku, tüm ekonomik hayatı kapsayan ceza normları içermesine karşın, ticari ceza hukuku sadece ticari faaliyetlerin işleyişine zarar veren fiil ve işlemleri kapsamaktadır¹⁴. Bu bakımdan doktrinde, dar anlamda ekonomik suçların, ticari suçlardan oluştuğu ve bunların bir ticari veya sınai faaliyetin icrası esnasında işlenen suçlar olarak nitelendirildiği görülmektedir¹⁵. Ticari suçlar, Ticaret Kanunu'nda öngörülmüş olan ticari faaliyetlere ilişkin davranış normlarının ihlalinden oluşmaktadır ve genel olarak şirket yöneticileri, çalışanları, denetçileri ve ticari hayata katılan diğer şahıslar tarafından işlenebilirler¹⁶.

⁸ AYHAN AYGÖRMEZ, Gülsün, “Alman Ekonomi Ceza Hukukuna Giriş I”, **Ceza Hukuku Dergisi**, S. 14, 2010, s. 71;

⁹ AYTEKİN İNCEOĞLU, Asuman, “Ekonomik Suçlar”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 1, Haziran 2020, s. 122.

¹⁰ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 61.

¹¹ MAHMUTOĞLU, s. 37 vd.; CİN ŞENSOY, “Şehnaz, Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçların Kriminolojik Özellikleri”, **Çetin Özek Armağanı**, İstanbul 2004, s. 829.

¹² AYTEKİN İNCEOĞLU, s. 119; DURSUN, Selman, **Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar**, Ankara 2006, s. 44.

¹³ ÖZBEK, Veli Özer, **Ekonomi Ceza Hukuku, Birinci Kitap- Genel Hükümler**, Ankara 2020, s. 30 vd.

¹⁴ İTİŞGEN, Rezzan, “Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Kötüleme Suçu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 11, S. 121, Eylül 2016, s. 25; MAHMUTOĞLU, s. 37.

¹⁵ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 66; AYHAN AYGÖRMEZ, s. 69.

¹⁶ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 67.

III. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN CEZAI HÜKÜMLERİN GENEL KARAKTERİSTİĞİ

Ceza hukukunun en önemli ilkelerinden birisi, anayasal dayanağı da bulunan¹⁷, suçların ve cezaların kanuniliği ilkesidir. Bu ilke kısaca, daha önceden düzenlenmiş bir ceza normu olmadan kimsenin cezalandırılmayacağını ifade etmektedir (TCK m. 2/1). Kanunilik ilkesi, TTK 'da düzenlenen suç ve cezalar içinde geçerli olup, açıkça ticari hükümler bulunmadıkça, ticari örf ve adet ile teamüller yoluyla ticari suç ve ceza ihdas edilemeyeceğini ifade etmektedir. Buna mukabil, çağdaş ve özgürlükçü ceza hukukunun diğer bir temel ilkesi ise cezai yaptırımların son seçenek ya da son çare olarak kabul edilmesi gerektiği hususudur. Buna göre, eğer cezai müeyyide ile korunmak istenen menfaatler, cezai yaptırımlar dışında kalan, idari, hukuki ve mesleki tedbirlerle korunamıyorsa, cezai yaptırımlara başvurmanın zorunlu olduğu kabul edilmektedir¹⁸. Başka bir ifadeyle, cezai hükümlere, orantılı olması şartıyla ve cezai yaptırımlar dışında kalan müeyyidelerin etkili olmadığı hallerde başvurulabilecektir. Bu bağlamda örneğin 6335 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce ticaret unvanının işletmenin görülebilecek bir yerine asılmaması suç olarak kabul edilerek cezai yaptırıma bağlanmıştı. Yapılan eleştiriler karşısında bu düzenlemenin orantılı olmadığı anlaşıldığından, 6335 sayılı Kanun ile suç olmaktan çıkarılarak idari para cezası getirilmiştir¹⁹.

Ceza hukukunda, ekonomik suçları düzenleyen kanun hükümlerinin kendine has özellikler taşıdığı belirtilmektedir. Bu şekilde değerlendirilmesinin en önemli nedeni, ekonomik suçların genellikle eksik ceza normlarından oluşması ile açıklanmaktadır²⁰. Bu doğrultuda, ekonomik suçların en önemli özelliği, atıf normlarıyla meydana getirilmiş, yorum gerektiren belirsiz genel normlardan oluşmalarıdır²¹. TTK 'da düzenlenen cezai yaptırım öngören hükümlerin bir kısmı da ekonomik suçların sözü edilen özelliklerini taşımaktadır. Yani ekonomik suçlar kategorisinde yer alan bazı TTK ceza hükümleri de eksik ceza normu niteliğine sahiptir. Eksik ceza normlarında, kural ve müeyyide farklı kanun hükümlerinde düzenlenmekte, böylece ceza normu çeşitli hükümlere dağılmış bulunmaktadır²². TTK 'da ki ceza normu koyan hükümler, iki farklı tekniğe göre hazırlanmıştır²³. Örneğin TTK m. 562/4'de suç tanımı ve bunun için öngörülen cezai müeyyide aynı madde içinde belirlenmiştir. Buna karşılık TTK m. 562/7'de ise suç teşkil

¹⁷ Anayasanın 38. Maddesine göre, "kimse işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez".

¹⁸KATOĞLU, TUĞRUL, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre, Anonim ve Limited Şirket Yöneticilerinin Ceza Sorumluluğu", **BADİTER**, C. XXIX, S. 1, 2013, s. 10-11.

¹⁹ KATOĞLU, s. 11.

²⁰ KATOĞLU, s. 11.

²¹ AYHAN AYGÖRMEZ, s. 75; KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 71.

²² TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Ankara 2012, s. 33 vd., KATOĞLU, s. 12.

²³ KATOĞLU, s. 11.

eden davranış belirlenmiş, cezai müeyyidesi için TCK m. 239 hükmüne atıf yapılmıştır. Bu yönüyle TTK m. 562/7 eksik ceza normu niteliği taşımaktadır.

IV. 6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN CEZAI SORUMLULUK HALLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen cezai sorumluluk halleri incelendiğinde, kanun koyucunun dört ana başlık altında cezai sorumluluk hali düzenlemiş olduğu görülmektedir. Bunlar sırasıyla, ticaret unvanına ilişkin cezai sorumluluk halleri, haksız rekabete ilişkin cezai sorumluluk halleri, ticaret şirketlerine ilişkin cezai sorumluluk halleri ve deniz ticaretine ilişkin cezai sorumluluk halleridir. Bunlardan deniz ticaretine ilişkin olanlar bir tarafa bırakılacak olursa, TTK 'da düzenlenen suçların esas itibariyle ticari işletme ve ticaret şirketleriyle ilgili oldukları anlaşılmaktadır.

İlk cezai yaptırım öngören hüküm, Türk Ticaret Kanunu'nun “Ticari İşletme” başlıklı birinci kitabının üçüncü kısmında düzenlenen ticaret unvanına ilişkindir. TTK m. 51/3'e göre, 46. maddeye aykırı bir şekilde ticaret unvanına ekler yapanlar veya 49. maddeye aykırı olarak ticaret unvanını devredenlerle devralan ve kullananlar, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

Ceza yaptırımını öngören ikinci hüküm ise TTK birinci kitabının dördüncü kısmında yer alan haksız rekabete ilişkin suçları içermektedir. Bunlar Ticaret Kanunu'ndaki ceza normlarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Haksız rekabete ilişkin hükümler TTK m. 54 ila 62 arasında düzenlenmiştir. “Cezayı gerektiren fiiller” başlıklı TTK'nun 62. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendindeki açıkça haksız rekabet fiillerinden birini kasten işleyenler ile aynı fıkranın (b), (c) ve (d) bentlerindeki haksız rekabet oluşturan davranışlarda bulunanlar, her bir bent kapsamına giren fiiller dolayısı ile iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılmaktadır. Bu kısımdaki cezai hükümlerinin amacı TTK m. 54/1 hükmünde ifade edildiği gibi, dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanmasıdır.

Türk Ticaret Kanununda cezai yaptırım içeren hükümlerin diğer önemli bir kısmı ise “Suçlar ve cezalar” başlığını taşıyan 562. maddede düzenlenmiştir. Bu hüküm, Kanun'un “Ticaret Şirketleri” başlıklı ikinci Kitabının, anonim şirketlerin düzenlendiği dördüncü kısmında ilgili maddelere atıflar yoluyla düzenlenmiştir. Ancak cezai yaptırım öngörülen fiillerin bir kısmı, beşinci bölümdeki sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketleri ve altıncı bölümde düzenlenen limited şirketleri de ilgilendirdiği için, 562. maddenin kanun yapma tekniği açısından limited şirketlerden sonra düzenlenmesi daha yerinde olabilirdi²⁴. Yine aynı şekilde web sayfası yükümlülüğüne ilişkin düzenleme TTK m. 1524. maddede

²⁴DOĞRUSÖZ, Bumin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun İhdas Ettiği Suçlar, Cezaları ve Olası Sorunlar”, *Yaklaşım Dergisi*, Aralık 2011, Sayı 228, s. 252.

düzenlenmişken, buna ilişkin cezai yaptırımlara TTK m. 562. maddesinde yer verilmiştir.

TTK m. 562. maddede düzenlenen cezai müeyyidelerin amacının genel olarak, Kanunun temel felsefesini oluşturan şeffaflığın sağlanması ve kamunun aydınlatılması, şirket malvarlığının korunması, sermaye şirketlerinde kurumsallaşmayı sağlama, şirketler topluluğu düzeninin kurulması ile Kanunun öngörmüş olduğu yeni düzenin uygulanması, korunması ve kötüye kullanımının engellenmesine yönelik olduğu söylenebilir.

Ticaret Kanunu'nda cezai sorumluluk öngörülen son hükümler ise deniz ticaretine ilişkindir. TTK m. 947 ila 950. maddelerinde düzenlenmiş olan kanuna aykırı bayrak çekme fiilleri ile 1366 ve 1367. maddelerde el konulan geminin muhafazasıyla ilgili düzenlenen hükümlere aykırılık cezai yaptırıma bağlanmıştır.

V. TÜRK TİCARET KANUNUNDA DÜZENLENEN ÖZGÜRLÜĞÜ KISITLAYICI CEZALARIN NİTELİĞİ

Kabahatlerin ceza kanunundan çıkarılmasıyla birlikte, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun da suç karşılığı uygulanabilecek yaptırımlar, ceza ve güvenlik tedbirleri olarak belirlenmiştir²⁵. Suç karşılığında uygulanabilecek yaptırım olarak cezalar ise TCK m. 45'e göre sadece, hapis ve adli para cezasıdır. Hapis cezaları süreli ve kısa süreli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Buna göre, hükmedilen ceza bir yıl veya daha az süreli ise, kısa süreli hapis cezası olarak nitelendirilmektedir (TCK m. 49/2). Kısa süreli hapis cezalarında hükümlü koşullu salıvermeden yararlanabileceği gibi, TCK m. kısa süreli hapis cezaları, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre, TCK m. 50/1 (a- f) bentleri arasında düzenlenen seçenek yaptırımlara çevrilebilir²⁶.

Kanunda ceza olarak sadece hapis cezası öngörülebileceği gibi, hapis cezasının yanında seçenek olarak adli para cezası veya bu cezaların her ikisi birlikte de öngörülebilir. Seçimlik olarak adli para cezasının öngörüldüğü suçlarda, bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz (TCK m. 61/9). Diğer taraftan, hapis ve adli para cezasının seçimlik olarak düzenlenmiş olduğu hallerde, adli para cezası yerine kısa süreli hapis cezasına hükmedilmişse, bu ceza TCK m. 50/2 hükmüne göre artık adli para cezasına çevrilemeyecektir.

Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hapis cezaları bir sınıflandırmaya tabi tutulacak olursa, bunların esas itibarıyla süreli hapis cezası ve hapis veya adli para cezası öngörülen suçlar olarak ayrıldığı görülecektir. Hapis cezalarının büyük bir kısmı

²⁵ ÇOLAK, Halil/ALTUN, Uğurtan, "Kısa Süreli Hapis Cezaları, Seçenekli Yaptırımlar ve İnfaz Rejimleri", **TBB Dergisi**, S. 67, 2006, s. 166.

²⁶ ÇOLAK/ALTUN, Seçenekli Yaptırımlar, s. 174; EŞİTLİ, Ezgi Aygün, "Kısa Süreli Hapis Cezası ve Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2016, C. 65, S. 1, s. 79.

ise seçimlik olarak adli para cezasına çevrilebilmektedir. Örneğin TTK'deki haksız rekabet suçları için seçimlik olarak iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası öngörülmüştür.

Türk Ticaret Kanunu'nda hapis cezası öngören suçlar incelendiğinde, bunların bir kısmının seçimlik olarak adli para cezası içermeyen, sadece hapis cezası öngörülmüş suçlar, bir kısmının ise, hapis cezası ile beraber adli para cezası içeren suçlar ve nihayet bir kısmının da hapis cezası veya adli para cezası öngören suçlar olduğu anlaşılmaktadır. TTK 'da seçimlik olarak adli para cezası öngörülmemiş olan suçların ortak özelliği, kanunda düzenlenmiş olan diğer suçlara nazaran hapis cezası miktarlarının biraz daha yüksek olmasıdır²⁷. Burada sözü edilen suçlara ana hatlarıyla aşağıda kısaca değinilmektedir.

Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da içeren suçlar şunlardır:

- TTK m. 562/7'nin atfıyla TCK m. 239 hükmünde düzenlenen bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ve 5000 güne kadar adli para cezası ile cezalandırılan sır saklama yükümlülüğünün ihlali suçu;
- TTK m. 1366 ve 1367/1'de öngörülen üç aydan iki yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılan üzerinde ihtiyati haciz olan gemilerin el konulma ve muhafaza tedbirlerinin ihlali suçu;

Türk Ticaret Kanunun 'da sadece hapis cezası öngörülen suçlar ise şunlardır:

- TTK m. 562/8 hükmünün atfıyla şirketlerin kuruluşu, yapısal değişikliği ve sermayesine ilişkin belgeleri sahte olarak düzenleyenler ile ticari defterlere gerçeğe aykırı olarak kayıt yapanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır.
- TTK m. 562/11. fıkra atfıyla altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılan Kanuna aykırı olarak halktan para toplama suçu,

Seçimlik olarak hapis veya adli para cezası öngörülen suçlar:

- TTK m. 51 hükmünün atfıyla üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan ticaret unvanına kanuna aykırı olarak ek yapma ve ticaret unvanını kanuna aykırı olarak devretme ve devralma suçları;
- TTK m. 62'nin atıf hükmüyle şikâyet üzerine iki yıla kadar hapis veya adli para cezası öngörülen haksız rekabet suçları;
- TTK m. 562/9. Fıkra atıf hükmüyle üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılan sermaye taahhüt edilmediği halde taahhüt edilmiş gibi

²⁷ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 157.

gösterme ve ödeme yetersizliğinin bilindiği halde buna onay verme suçu ile deniz ticaretine ait olmak üzere;

- TTK m. 947’de düzenlenen altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan Kanuna aykırı şekilde bayrak çekme suçu; konusu TTK m. 948/1’de belirtilen dört aya kadar hapis cezası veya iki yüz güne kadar adli para cezası; konusu TTK m. 948/2 hükmünde düzenlenen iki aya kadar hapis veya yüz güne kadar adli para cezası; konusu TTK m. 949’da düzenlenen suç için öngörülen üç aya kadar hapis ve veya adli para cezası ile konusu TTK m. 950’de düzenlenen suç için üç aya kadar hapis veya adli para cezası.

Yukarıda yer verildiği üzere, TTK’da düzenlenmiş olan süreli hapis cezalarının en yüksek sınırının üç yıl olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, TTK ‘da sözü edilen suçları işleyenler hakkında iki yıl ve daha az hapis cezası verilmesi halinde, ertelemeye ilişkin hükümler uygulanabilecektir²⁸. Bu kapsamda, TCK m. 51 uyarınca hapis cezasının ertelenmesi yoluna gidilebileceği gibi²⁹, CMK m. 231 gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına da karar verilebilecektir.

VI. TÜRK TİCARET KANUNU’NDA DÜZENLENEN ADLİ PARA CEZALARI

1. Genel Olarak Adli Para Cezası ve Uygulanması

Ceza normu koyan kanunlarda, hürriyeti bağlayıcı cezalar yanında bir yaptırım türü olarak para cezalarına da yer verilmiştir³⁰. Para cezası esasında mali bir yaptırım olup, işlenen bir suç karşılığında, yargı kararıyla failin ekonomik durumu ile orantılı olarak belirlenen bir paranın, hükümlüden alınarak devlete ödenmesini ifade etmektedir³¹. Para cezaları, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan hürriyeti bağlayıcı cezalardan farklı olarak kişinin malına yönelik bir yaptırım türüdür. Devlet mali açıdan bir zarar görmese dahi suçtan zarar gören sıfatıyla para cezası verebilmekte ve ödenmediği takdirde bunu hapis cezasına çevirebilmektedir. Burada önemli olan devletin bir gelir elde etmesi değil, suçlunun malvarlığında bir azalmanın sağlanmasıdır³². Böylece para cezası karşılığında devlet, cezaevine girmenin yaratacağı olumsuz etkileri önlemenin yanı sıra failin sosyal durumu ile ekonomik faaliyetlerinin bozulmasını da engellemiş olmaktadır³³. Diğer taraftan para cezası, ceza hukukunda geçerli olan eşitlik ve cezanın bireyselliği ilkelerine aykırı

²⁸ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 156.

²⁹ Ertelenmeye ilişkin olarak bkz. ÜNLÜ, Abdurrahman, “Hapis Cezasının Ertelenmesi”, **Necmettin Erbakan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S. 2, 2018, s. 4 vd.

³⁰ Adli para cezaları temelde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenmiş olmakla birlikte, örneğin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nda da adli para cezasına ilişkin hükümler bulunmaktadır.

³¹ Bu konuda ayrıntılı bilgiler ve doktrin görüşleri için bkz. ÇOLAK, Haluk/ALTUN, Uğurtan, “Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi”, **TBB Dergisi**, S. 69, 2007, s. 241 vd.

³² ÇOLAK/ALTUN, Para Cezası, s. 245.

³³ EŞİTLİ, s. 81.

olduğu, cezasının etkisinin az ve infazının güç olduğu gerekçesiyle doktrinde eleştirilmektedir³⁴.

Adli para cezası, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 52. maddesinde düzenlenmiştir. TCK m. 52/1 hükmüne göre, adli para cezası, en az beş gün ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde en fazla yedi yüz otuz gün olabilir. Adli para cezasının hesaplanması, belirlenen tam gün sayısı ile bir gün karşılığı olarak takdir edilen para miktarının çarpılması şeklinde yapılmaktadır.

TCK m. 52/2. fıkrasında ise, adli para cezasının, en az yirmi ve en fazla yüz Türk Lirası olan bir gün karşılığı adli para cezasının miktarı, kişinin ekonomik ve diğer şahsi halleri göz önünde bulundurularak takdir edileceği hüküm altına alınmıştır. Bunun yanında, adli para cezasının ödenmesinde hâkim, kişinin ekonomik ve şahsi durumunu dikkate alarak kolaylık tanıyabilir. Hâkim bu gibi hallerde kişiye, bir yılı aşmamak üzere süre verebileceği gibi, bu cezanın iki yılı geçmeyecek şekilde belirli taksitler halinde ödenmesine de karar verebilir. Taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde, geri kalan kısmın tamamının tahsil edileceği ve ödenmeyen adli para cezasının hapis cezasına çevrileceği konu ile ilgili verilecek kararda açıkça belirtilmesi gerekmektedir (TCK m. 52/4).

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 106. maddesinin 3. fıkrasına göre, ödenmeyen adli para cezası hapis cezasına çevrilir. Ancak adli para cezası yerine çektirilen hapis süresi üç yılı geçemeyeceği gibi, birden fazla hükümle adli para cezalarına mahkûmiyet hâlinde bu süre beş yılı geçemez. (CGTİHK m. 106/7). Adli para cezasından çevrilen hapsin infazı ertelenemez ve bunun infazında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz. Hapse çevrilmiş olmasına rağmen hak yoksunlukları bakımından esas alınacak olan adli para cezasıdır CGTİHK m. 106/9).

Yukarda belirtildiği gibi Kanun, bir gün karşılığı olarak adli para cezasının miktarını en az yirmi, en fazla da yüz Türk Lirası olarak belirlemiş ve bu miktarın kişinin ekonomik ve diğer şahsi durumu dikkate alınarak takdir edileceğini düzenlemiştir. Buna göre örneğin, TTK m. 562/6 hükmüne göre, ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiç kayıt içermemesi yahut bu Kanuna uygun saklanmaması hallerinde, sorumlulara 300x20= 6000 TL'den 730x100= 73.000 TL'ye kadar adli para cezası verilebilme ihtimali mevcuttur.

2. Kısa Süreli Hapis Cezalarının Adli Para Cezasına Çevrilmesi

Adli para cezaları TCK m. 50/1 hükmüne göre, kısa süreli hapis cezalarına seçenek yaptırım türleri arasında da sayılmaktadır³⁵. Türk Ceza Kanunu'nun 49. Maddesinin 2. Fıkrasında, hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezasının kısa süreli hapis cezası olduğu belirtilmiştir. Kısa süreli hapis cezası,

³⁴DEMİRBAŞ, T., **İnfaz Hukuku**, 3. Baskı, Ankara 2013, s.90 vd.; ÇETİN, S. H., **Türk Ceza Kanunu' da Adli Para Cezası**, Ankara 2012, s. 47 vd.; EŞİTLİ, s. 81.

³⁵ Bu konuda geniş açıklamalar için bkz. ÇOLAK,/ALTUN, Seçenekli Yaptırımlar, s.163 vd. ; EŞİTLİ, s. 63 vd.

suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre, adli para cezasına çevrilebilir (TCK m. 50/1 (a)).

Daha önce hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak koşuluyla, mahkûm olunan otuz gün ve daha az süreli hapis cezası ile fiili işlediği tarihte on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş bulunanların mahkûm edildiği bir yıl veya daha az süreli hapis cezaları adli para cezasına çevrilecektir (TCK m. 50/3).

Diğer taraftan, hükmün kesinleşmesinden sonra Cumhuriyet savcılığınca yapılan tebligata rağmen otuz gün içinde seçenek tedbirin gereklerinin yerine getirilmesine başlanmaması veya başlanıp da devam edilmemesi halinde, hükmü veren mahkeme kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir (TCK m. 50/6).

3. Türk Ticaret Kanunu'nda Adli Para Cezası Öngörülen Suçlar

Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen cezaların önemli bir kısmı da yalnız adli para cezalarından oluşmaktadır. Bu suçlardan, TTK m. 562/12'de düzenlenen internet sitesi ile ilgili yükümlülüklerin ihlali suçu dışında hepsinin alt sınırının belirlenmiş olduğu görülmektedir. Bunlar kısaca aşağıdaki suçlardan oluşmaktadır:

- TTK m. 562/3'e göre, m. 199'de düzenlenmiş olan bağlı ve hâkim şirket raporları hazırlama yükümlülüğünü ihlal edenler, üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılmaktadır.

- TTK m. 562/4'e göre, TTK hükümlerince tutulması veya muhafazası zorunlu olan defter, kayıt ve belgelerin, TTK m. 210'a göre denetime yetkili Ticaret Bakanlığı elemanlarınca istenmesine rağmen vermeyenler, eksik verenler ya da bunların görevlerini yapmasını engelleyenler üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılırlar.

- TTK m. 562/5 (b) ve (c) hükümleri uyarınca borçlanma yasağını ihlal edenler, üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılırlar.

- TTK m. 562/6 hükmüne göre, ticari defter tutma ve saklama yükümlülüğüne aykırı hareket eden sorumlular üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılmaktadırlar.

- TTK m. 562/10 uyarınca, TTK m. 551'de düzenlenmiş olan aynı sermaye veya devralınacak işletmelere değer biçilmesinde yolsuzluk yapanlar, doksan günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılırlar.

- TTK m. 12 uyarınca internet sitesi oluşturma yükümlülüğüne aykırı hareket eden yönetim organı üyeleri üç yüz güne kadar, internet sitesine konması gereken içeriği usulüne uygun olarak koymayan bu fıkra da sayılan failler yüz güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

VII. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN SUÇLAR BAKIMINDAN UYGULANABİLECEK GÜVENLİK TEDBİRLERİ

1. Genel Olarak Güvenlik Tedbirleri

Türk Ceza Hukuku'nda güvenlik tedbirleri, “işlediği suçtan dolayı kişi hakkında, koruma, iyileştirme, eğitim gibi amaçlarla hâkim tarafından hükmedilen, fiil ve failin kişiliğinden kaynaklanan tehlikelilik halini önlemeye özgülünen yaptırımlar”³⁶ olarak tanımlanmaktadır.

Günümüz modern ceza hukukunda güvenlik tedbirleri suçlulukla mücadele ve toplumun korunmasında bir araç olarak kullanılmaktadır. Bunlar daha ziyade önleyici tedbirler olarak nitelendirilmektedir³⁷.

Güvenlik tedbirlerinin hukuki niteliği ceza hukuku doktrininde tartışmalı olmakla birlikte, hâkim görüş güvenlik tedbirlerinin cezadan bağımsız bir yaptırım olduğu yönündedir³⁸. Buna karşılık, doktrinde güvenlik tedbirlerinin bir ceza olmadığı, bilakis suç dolayısı ile ortaya çıkan tehlikeliliği ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler olduğu, belirli haklardan yoksun bırakılmayı bir ceza olarak değil ferî ceza olarak kabul etmek gerektiği yönünde görüşler de bulunmaktadır³⁹. Ancak bu aksi görüşe rağmen sonuç itibarıyla güvenlik tedbirlerini bir ceza hukuku yaptırımı olarak kabul etmek gerekmektedir, zira güvenlik tedbirleri Türk Ceza Kanunu'nda bir yaptırım olarak düzenlenmiştir. Biz burada konu ile ilgili tartışmalara daha fazla girmeksizin güvenlik tedbirlerinin Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen suçlar bakımından uygulama alanı bulup bulamayacağı konusuna değineceğiz.

Güvenlik tedbirleri Türk Ceza Kanunu'nun 53. vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre güvenlik tedbirleri; belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılması (TCK m. 53), eşya müsadere (TCK m. 54), kazanç müsadere (TCK m. 55) ile çocuklara ve akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerinden ibarettir (TCK m. 56 ve 57).

2. Gerçek Kişiler Hakkında Uygulanabilecek Güvenlik Tedbirleri

³⁶ ARTUK, Mehmet Emin/GÖKÇEN, Ahmet/ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Ankara 2019, s. 957; ARTUK, Mehmet Emin/ AKCAN, Esra Alan, “Mukayeseli Hukuk ve Türk Ceza Hukukunda Güvenlik Tedbirleri”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2016, C. 3, S. 2, s. 9-10.

³⁷ ARTUK, Mehmet Emin/YILMAZ, Erkam, “Teorik Açından Güvenlik Tedbirleri”, **Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 2, Yıl: 2020, s. 16.

³⁸ ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, Ankara 2018, s. 622; KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Ankara 2020, s. 561; ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara 2018, s. 697; ARTUK/YILMAZ, s. 14.

³⁹ HAFIZOĞULLARI, Z./ÖZEN, M., **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Ankara 2011, s. 490 vd.; EŞİTLİ, s.65, dn. 4.

Gerçek kişilerin TTK 'da düzenlenen ve hapis cezası öngören suçlardan birisini işleyerek mahkûm olması halinde, TCK m. 53/1 (d) bendinde düzenlenen, vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan ve (e) bendinde düzenlenen, bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun bırakılabilir. Diğer taraftan, burada sayılan tedbirler, ceza mahkûmiyetinin zorunlu sonuçları olduğu için, kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamayacaktır (TCK m. 53/2). Bu bakımdan örneğin, TTK m. 562/9. fıkrada düzenlenmiş olan, sermaye taahhüt edilmediği halde taahhüt edilmiş gibi gösterme ve ödeme yetersizliğinin bilindiği halde buna onay verme suçunu işleyen yöneticiler, cezanın infazı bitinceye kadar yöneticilik yapamayacaktır. TTK' da hapis cezası öngören suçlardan birini işleyen şirket yöneticileri için özellikle TCK m. 53/1 (d) bendinin etkili bir tedbir olarak uygulama alanı bulacağı söylenebilir.

Diğer taraftan, TCK m. 53/1'de düzenlenmiş olan belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma konusuna ilişkin olarak TCK m. 53/5. Fıkrasında önemli bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, TCK m. 53/1. fıkrasında sayılan hak ve yetkilerden birinin kötüye kullanılması suretiyle işlenen suçlardan dolayı hapis cezası verilmesi halinde, ayrıca infazdan sonra işlemek üzere, hükmolunan cezanın yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilir. Sadece adli para cezasına mahkûmiyet halinde ise, hükümde belirtilen gün sayısının yarısından bir katına kadar bu hak ve yetkinin kullanılmasının yasaklanmasına karar verilebilecektir. Ticari hayatta hak ve yetkilerin kötüye kullanılmasına sıkça rastlanıldığı için, bu hükmün ticari suçlar bakımından oldukça elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

3. Ticaret Şirketleri Hakkında Uygulanabilecek Güvenlik Tedbirleri

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda tüzel kişiler suç faili olarak kabul edilmemiştir. TCK m. 20/1' de ceza hukukunda geçerli olan suçların ve cezaların şahsiliği ilkesi düzenlenerek, kimsenin başkasının fiilinden dolayı cezalandırılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna bağlı olarak TCK m. 20/2'de tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımını uygulanamayacağı belirtilmiş⁴⁰, ancak özel hukuk tüzel kişileri hakkında bazı suçlardan dolayı güvenlik tedbirleri niteliğindeki bazı yaptırımların uygulanması saklı tutulmuştur. Bu durumda özel hukuk tüzel kişileri olan ticaret şirketleri hakkında güvenlik tedbiri uygulaması

⁴⁰ Tüzel kişilerin özel hukuk alanında hak ve fiil ehliyetine sahip olduğu kabul edilmekle birlikte, bu durum onların ceza hukukunda suç faili olabilme açısından gerekli olan kusur ve hareket yeteneklerine sahip oldukları anlamına gelmemektedir. Tüzel kişinin karar organlarının iradesini tüzel kişinin iradesi olarak kabul etmek, sadece özel hukuk bakımından söz konusudur. Bu konuda geniş açıklamalar ve tüzel kişilerin cezai sorumluluğu ile ilgili olarak bkz. ASLAN, Yasin, "Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu", *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl: 68, S. 2010/2, s. 233 vd.; DURSUN, Selman, "Türk Ceza Hukuku Reformunun Ekonomi Ceza Hukukuna Etkileri", *Dünyada ve Türkiye'de Ceza Hukuku Reformları Kongresi*, C. II, İstanbul 2013, s. 2239- 2250.

söz konusu olabileceği gibi (TCK m. 60), bunların kabahat faili olmaları ve haklarında kabahatten dolayı 5326 sayılı Kabahatler Kanunu⁴¹ uyarınca idari tedbir veya idari para cezası uygulanması da mümkündür (KK m. 8, 43 A).

Ticaret şirketleri için uygulanabilecek güvenlik tedbiri türleri *faaliyet izninin iptali* ile *müsadere*dir. Türk Ceza Kanunu'nun 60. Maddesinin 1. ve 2. fıkralarına göre, bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu izin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir ve müsadere hükümleri uygulanır.

Ancak anılan güvenlik tedbirlerine, her suç bakımından değil, kanundan özel olarak belirtilen hallerde hükmedilebileceği düzenlenmiştir (TCK m. 60/4). Dolayısıyla tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirine hükmedileceği bir suç düzenleyen kanun maddesinde açıkça gösterilmedikçe, şirketler hakkında herhangi bir güvenlik tedbirine başvurulamayacaktır. Ayrıca, şirketler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması için öncelikle suçun kasıtlı olarak işlenmesi gerekir. Suç niteliği taşımayan eylemlerden dolayı şirketlere karşı güvenlik tedbiri uygulanamaz.⁴²

Bu ilkelerden hareketle, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen suçlar bakımından ticaret şirketleri hakkında güvenlik tedbirleri uygulanabilmesi oldukça sınırlı kalacaktır. Zira sadece TTK m. 63'de haksız rekabet fiilinin bir tüzel kişiliğin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine başvurulacağı hüküm altına alınmıştır. Bu nedenle TTK' da sadece haksız rekabet suçları için sözü edilen güvenlik tedbirlerinin uygulanabilmesi mümkün olabilecektir. Diğer taraftan, şirket için uygulanmasına karar verilen güvenlik tedbirleri, işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabilecekse, hâkim bu tedbirlere hükmetmeyebilir (TCK m. 60/3). Söz gelimi bir şirket hakkında güvenlik tedbirine hükmedildiğinde, çok sayıda kişinin işsiz kalacağının anlaşılması halinde, mahkeme güvenlik tedbirleri uygulanmasına karar vermeyebilir⁴³.

Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen ve güvenlik tedbirinin uygulanmasına yola açan suçların işlenmesinden dolayı tüzel kişiye adli para cezası verilemeyecektir⁴⁴. Ancak tüzel kişiler 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'na göre organ ve temsilcilerinin davranışlarından sorumlu olurlar; kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında idari yaptırım uygulanabilir (KK m.8)⁴⁵.

VIII. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN İDARİ PARA CEZALARI

⁴¹ RG, 31.03.2005, 25772 (Mükerrer).

⁴² CENTEL, Nur, "Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Sorumluluğu- Şirketler Hakkında Yaptırım Uygulanması", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (4) 2016, s. 3317.

⁴³ CENTEL, s.3319.

⁴⁴ CENTEL, s. 3319.

⁴⁵ CENTEL, s. 3317.

1. İdari Para Cezaları ve Hukuki Niteliği

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile izlenen suç politikası ve kanun koyucunun ceza siyaseti doğrultusunda artık cürüm-kabahat ayrımı kaldırılmış ve nispeten hukuka aykırılığı daha düşük olan fiiller Ceza Kanunu'ndan çıkarılmıştır⁴⁶. Ancak bu durum, sözü edilen fiillerin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmadığı için ayrıca hazırlanan 5326 sayılı Kabahatler Kanunu içinde birer kabahat olarak yer almıştır. Bu ayırım sonucunda, Ceza Kanunu'nda düzenlenen hukuka aykırı fiiller “suç”; Kabahatler Kanunu'nda düzenlenen fiiller ise “kabahat” olarak nitelendirilmiştir⁴⁷.

İdari para cezası bir idari yaptırım türüdür. İdari para cezası, kanunda öngörülen belli kurallara aykırılık halinde, adli bir organ aracılığı olmadan doğrudan doğruya kamu gücü kullanılarak idari merciler tarafından verilmektedir⁴⁸. En çok başvurulan idari yaptırım türü para cezası olmakla birlikte, idari yaptırımların, disiplin yaptırımları, mülkiyetin kamuya geçirilmesi, lisans/ruhsat iptali, teminat mektubunun irat kaydedilmesi, lisansın askıya alınması, yayının durdurulması gibi çeşitleri bulunmaktadır⁴⁹.

İdari para cezaları ile adli para cezaları arasında önemli farklar bulunmaktadır. Esasında bu fark suç ve kabahat ayrımı ile doğrudan ilgili bulunmaktadır⁵⁰. Adli para cezası bir ceza hukuku yaptırım türü olarak Ceza Kanunu'nda düzenlenmiştir. İdari para cezaları ise Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiş olup, bir kamu hukuku yaptırımı olarak nitelendirilmektedir⁵¹. Adli para cezasında, taksitlerden birinin zamanında ödenmemesi halinde geri kalan kısım tamamının tahsil edilmekte ve ödenmeyen adli para cezası hapis cezasına çevrilmektedir. İdari para cezasının ödenmemesi halinde ise hapis cezasına çevrilmesi söz konusu değildir. İdari para cezaları, ertelenemez ve seçenek yaptırımlara çevrilemez, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri gereğince cebren tahsil edilir⁵².

İdari para cezaları Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiş olup, birçok kurum ve kuruluş bunun için yetkilendirilmiştir. Ticaret Kanunu'nda kabahat olarak

⁴⁶ AYATAR KIZILYAR, Sema, “Ceza Yaptırımı ile İdari Yaptırım Ayrımı”, *Journal of Yaşar University*, 2013, C. 8, Özel Sayı, s. 1648 vd.; UĞUR, Hüsamettin, “Kabahatler Kanunu ve 5252 sayılı Kanun'a göre İdari Para Cezası ve Yargıtay Uygulaması”, *TBB Dergisi*, 2009, S. 85, s. 190; Bu konuda ayrıca bkz. İÇEL, KAYIHAN, Çağdaş, “Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türündeki Eylemler Alanındaki Boyutları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2016, S. 7, s. 626 vd.

⁴⁷ EKİNCİ, Murat, “Ceza Hukuku İlkeleri Açısından İdari Yaptırımlar”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2017, S. 1, s. 21; AYATAR KIZILYAR, s. 1648 vd.; İÇEL, s. 626 vd.

⁴⁸ ÇOLAK/ALTUN, Para Cezaları, s. 271; CAN, Sibel, “İdari Para Cezası”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2017, S. 29, s. 418.

⁴⁹ EKİNCİ, s. 22.

⁵⁰ DOĞAN, s. 11.

⁵¹ DOĞAN, s. 13; ÇOLAK/ALTUN, Para Cezaları, s. 273, UĞUR, s. 193.

⁵² DOĞAN, s. 14.

tanımlanan birçok fiil için idari para cezası öngörülmüştür⁵³. TTK' da belirtilen idari para cezası tutarları her yıl değişkenlik göstermektedir. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun m. 17/2 hükmüne göre, idari para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, o yıl için Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesi uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmaktadır.

Diğer taraftan, TTK' da tanımlanan kabahatlerden birinin idari yaptırım kararı verilmeye kadar birden çok işlenmesi halinde, ilgili gerçek veya tüzel kişiye bir idari para cezası verilir ve ilgili hükme göre verilecek ceza iki kat artırılır (TTK m. 562/14). Ticaret Bakanlığı'nın konu ile ilgili yayınlamış olduğu Genelgede⁵⁴ ise, TTK 'da öngörülen cezaların artırımı olarak uygulanmasında cezaların verileceği tarih değil, kabahatin işlendiği zamanın esas alınması ve kabahatin birden fazla işlenmesi halinde, kesilen temel ceza miktarının üzerine bu cezanın iki katı karşılığın eklenmesi şeklinde bir düzenleme getirilmiştir (Bkz. Genelge m. 17/1-4). Kabahatin birden fazla işlenmesi halinde, kabahatin işlendiği en son yıla ait idari para cezasının tutarı esas alınmaktadır (Genelge m. 17/5).

Örneğin, 2018 ve 2019 yıllarına ait defterlerin açılış ve kapanış onaylarının zamanında yaptırılmamış olması halinde, 2020 yılına ait artırılmış temel ceza miktarı olan 9.387 TL üzerine, cezanın iki katı olan 18.774 TL ilave edilerek ağırlaştırılmış idari para cezası 28.160 TL olarak uygulanması gerekecektir.

Tüzel kişilerin kabahatten dolayı sorumluluğu Kabahatler Kanunu'nun 8. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idari yaptırım uygulanabilir. Buna göre, ticaret şirketlerinde, ticari defterlerle ilgili öngörülen idari para cezalarının muhatabı şirket tüzel kişiliğidir (Genelge, m. 16/1). Hazırlanan teftiş raporunda, yapılacak ilk genel kurul toplantısında, idari para cezasından dolayı şirketin yönetim organına rücu edilip edilmeyeceği konusunun görüşülmesi ve karara bağlanması hususuna da yer verilir (Genelge, m. 16/2).

Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinin altıncı fıkrasına göre, idari para cezasını kanun yoluna başvurmada önce ödeyen kişiden bunun dörtte üçü tahsil edilir. Peşin ödeme, kişinin bu karara karşı kanun yoluna başvuruma hakkını engellemez. Yine anılan Kanununun 27. maddesinin birinci fıkrasına göre, idari para cezasına karşı, tebliği tarihinden itibaren 15 gün içerisinde yetkili sulh ceza mahkemesine

⁵³ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 4050 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve 6831 sayılı Orman Kanunu gibi bazı kanunlarda da idari para cezalarını içeren hükümler yer almaktadır.

⁵⁴ Ticari Defterlere İlişkin Suç ve Kabahatlerin Tespiti, Raporlanması ve Yetkili Mercilere İletilmesi Hakkında Genelge.

başvurulabilir⁵⁵. Bu süre içerisinde başvuru yapılmaması halinde idari yaptırım kararı kesinleşir.

İdari para cezalarının zamanaşımına uğraması söz konusu olabilir. Yapılan denetimlerde, tespit olunan fiile ilişkin idari para cezası verme yetkisinin zamanaşımına uğramış olup olmadığı hususu göz önünde bulundurulmalıdır. Zamanaşımına uğrayan kabahatlerle ilgili olarak idari para cezası teklifi getirilemez (Genelge, m. 21/2). Kabahatler Kanunu'na göre, 50.000 TL'ye kadar olan idari para cezalarının soruşturma süresi üç yıldır. Buna göre Ticaret Kanunu'nda öngörülen kabahatlerle ilgili olarak da üç yıllık zamanaşımı kabul edilmiştir (Genelge, m. 21/1). Ancak idari para cezasının miktarının TTK m. 562/14 hükmü uyarınca, menfaat veya zararın üç katından az olmayacak şekilde belirlendiği hallerde, zamanaşımı süresi, Kabahatler Kanunu'nun 20. Maddesinin üçüncü fıkrası gereği sekiz yıl olarak uygulanacaktır (Genelge, m. 21/5).

Denetim çalışmaları sırasında 6102 sayılı Ticaret kanununda öngörülen ticari defterlere ve diğer kabahatlere ilişkin idari para cezasının uygulanmasını gerektiren bir fiilin tespiti halinde, müfettişler tarafından bir inceleme raporu düzenlenir. Düzenlene raporda, mevzuat hükümlerine, idari yaptırım kararı verilmesini gerektiren kabahat fiiline, bu fiilin işlendiğini ispata yarayacak tüm delillere, ulaşılan sonuçlara ve Genelge 'de belirtilen diğer hususlara yer verilir.

2. Türk Ticaret Kanunu'nda İdari Para Cezası Öngörülen Suçlar

- TTK m. 33/2 hükmüne göre, tescili zorunlu olup da, sicil müdürünce verilen süre içinde tescil isteminde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk lirası idari para cezasıyla cezalandırılır.

- TTK m. 38/1 hükmüne göre, tescil ve kayıt için gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar, iki bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

- TTK m. 51/2'ye göre, Kanun'un 39 ilâ 45. veya 48. maddelerinde düzenlenen ticaret unvanı kullanma ve gereken hallerde ek yapma yükümlülüğüne aykırı davrananlar iki bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

- TTK m. 562/1 (a) bendine göre, bu Kanun'un 64. maddesinin birinci fıkrasının ikinci veya üçüncü cümlesinde belirtilen, ticari defterlerin işletmenin faaliyetlerini ve finansal durumunu izlemeye elverişli tutmayanlar dört bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

⁵⁵ 6545 sayılı Kanun'un 83.maddesi uyarınca, buradaki sulh ceza mahkemesinden, hâkimlik anlaşılmalıdır.

KERVANKIRAN/ Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler ile Bunlar İçin Öngörülen Cezai Yaptırımların Hukuki Niteliği- I

- TTK m. 562/1 (b) bendine göre, bu Kanun'un 64. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ticari işletme ile ilgili gönderilmiş belgelerin kopyasını sağlamayanlar⁵⁶, dört bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılmaktadır.
- TTK m. 562/1 (c) bendine göre, bu Kanun'un 64. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca gerekli onayı yaptırmayanlar, dört bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılmaktadır.
- TTK m. 562/1 (d) bendine göre, bu Kanun'un 65. maddesine uygun olarak defter tutmayanlar, dört bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılır.
- TK m. 562/1 (e) bendine göre, bu Kanun'un 66. maddesindeki usule aykırı olarak envanter çıkaranlar, dört bin lira idari para cezasıyla cezalandırılır.
- TK m. 562/1 (f) bendine göre, bu Kanun'un 86. maddesinde sözü edilen, görüntü ve veri taşıyıcılara aktarılmış belgelerin ibraz edilmesi yükümlülüğüne aykırı davrananlar dört bin lira idari para cezasıyla cezalandırılmaktadır.
- TK m. 562/2 hükmüne göre, bu Kanun'un 88. maddesinde düzenlenen, Türkiye Muhasebe Standartlarına aykırı hareket edenler, dört bin lira idari para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

3. Ticaret Şirketlerine Suç Dolayısı İle İdari Para Cezası Uygulanması

Yukarıda açıklandığı gibi, Türk Ceza Kanunu'nda tüzel kişiler için uygulanması öngörülen güvenlik tedbirleri *iznin iptali* ile *müsadere* olarak gösterilmiş; adli para cezası sorumluluğu ise kabul edilmemiştir⁵⁷. Ancak, 2009 yılında 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'na eklenen 43/A. maddesiyle *bazı suçlardan dolayı* tüzel kişi hakkında *idari para cezasına* hükmedilmesi öngörülmüştür. İdari para cezasına karar verme yetkisi, yargılama yapmakla görevli mahkemeye verilmiştir.

Bu hüküm kendine özgü bir düzenlemedir. Zira hükümde gösterilen eylemler *suç* niteliğinde, karşılığında gösterilen yaptırım *kabahat*, düzenlemenin yer aldığı yasa ise *Kabahatler Kanunu*'dur⁵⁸.

Kabahatler Kanunu m.43/A hükmüne göre, daha ağır idarî para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişiye, on bin Türk lirasından iki milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilir. Kabahatler Kanunu'nun 43/A maddesinin birinci fıkrasına göre bu suçlar şunlardır:

Dolandırıcılık (TCK m.157-158), ihaleye fesat karıştırma (TCK m.235), edimin ifasına fesat karıştırma (TCK m.236), rüşvet (TCK m.252), suçtan kaynaklanan

⁵⁶ Buradaki "sağlamayanlar" ifadesi "saklamayanlar" olması gerekir.

⁵⁷ CENTEL, s. 3321.

⁵⁸ CENTEL, s. 3321.

malvarlığı değerlerini aklama suçu (TCK m.282), bankacılık zimmeti (5411 sayılı Bankacılık K m.160), kaçakçılık suçları (5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele K), petrol kaçakçılığı (5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu ek m.5) ve Terörün Finansmanı Suçu (3713 sayılı TMK m.8)⁵⁹.

IX. TÜRK TİCARET KANUNUNDA DÜZENLENEN SUÇLARIN SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ

Ticaret Kanunu'nda düzenlenen suçlar, re'sen kovuşturulan ve takibi şikâyete bağlı suçlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan haksız rekabet suçlarının takibi şikâyete bağlıdır. TTK m. 62/d bendine göre, haksız rekabet suçları daha ağır bir cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadıkları takdirde, 56. madde gereğince hukuk davasını açma hakkına sahip bulunanlardan birinin şikâyeti üzerine her bir bent kapsamına giren fiiller dolayısıyla iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılırlar. TTK m. 56 hükmünde ise dava açabilecek olanların, tacirler, müşteriler ile meslek veya sivil toplum kuruluşları olduğu belirtilmiştir.

Haksız rekabet suçları dışında kalan TTK'de düzenlenen diğer tüm suçların kovuşturulması re'sen yapılacaktır. TTK m. 563'de yer alan düzenleme ile 562. maddede belirlenen suçların re'sen takip olunacağı hüküm altına alınarak, bu suçların şikâyete bağlı olmadığı açıkça vurgulanmıştır. Ancak Ticaret Kanunu'nun 562. Maddesinde düzenlenen suçlar bakımından sadece yedinci fıkrada düzenlenmiş olan sır saklama yükümlülüğünün ihlali suçunun takibi şikâyete bağlıdır. Zira TK m. 562/7 hükmü, TCK m. 239 hükmüne yollamada bulunmaktadır. TCK m. 239/1'e göre, sıfat veya görevi, meslek veya sanatı gereği vakıf olduğu ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgeleri yetkisiz kişilere veren veya ifşa eden kişi, şikâyet üzerine, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Bu suçun nitelikli işlenmesi halinde ise şikâyet koşulu aranmayacak, kovuşturma re'sen yapılacaktır (TCK m. 239/3).

Bu durumda, ticaret unvanına kanunda belirtilen şartlara aykırı şekilde ek yapılması ve ticaret unvanının işletmeden ayrı devredilmesi ya da devralınması suçları ile TK m. 562'de düzenlenen cezai sorumluluk halleri re'sen kovuşturulacaktır.

X. TİCARET KANUNUNUN 562. MADDESİNDE DÜZENLENEN SUÇLARDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

1. Görevli Mahkeme

⁵⁹ Terörle Mücadele Kanunu'nun terörün finansmanına ilişkin 8. maddesi 7.2.2013 gün ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun m.18'le yürürlükten kaldırılmıştır. Halen 6415 sayılı Kanun m.4/4'te terörizmin finansmanı suçunun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde güvenlik tedbiri uygulanması öngörülmektedir.

Ağır ceza mahkemeleri, 5235 sayılı Adli yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin, Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un⁶⁰ 12. maddesine göre, orada sayılan bazı suçlar ile on yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlara bakmakla görevlidir. Ticaret Kanununda öngörülen suçlar ise niteliği gereği ağır cezalar içermemektedir. Diğer taraftan TTK' da işlenen suçların ağır ceza mahkemelerinde görüleceği ile ilgili Kanunlarda bir hükümde bulunmamaktadır. Bu nedenlerle, TTK m. 562 kapsamında işlenen suçlar bakımından görevli olan mahkeme, asliye ceza mahkemeleridir. Mahkemelerin görev yönünden yetkisi kamu düzenine ilişkin olup, hâkim tarafında re' sen dikkate alınır.

2. Yetkili Mahkeme

Türk ceza muhakemesi hukukunda yer yönünden yetkili olan mahkemenin belirlenmesinde suçun işlendiği yer esas alınmaktadır (CMK m. 12/1). Buna göre, TTK m. 562 hükmü kapsamında işlenen suçlar bakımından yetkili mahkeme, suçun işlendiği yer mahkemesidir. Diğer taraftan, suçun işlendiği yerin tespitine ilişkin olarak CMK m.12'de basın yayım yoluyla işlenen suçlar bakımından birden fazla yer mahkemesi yetkilendirilmektedir. Bunlardan CMK m. 12/3 ve m. 12/5'de düzenlenen hükümler, özellikle haksız rekabet suçları bakımından uygulama alanı bulabilecek niteliktedir⁶¹. Haksız rekabet suçu, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak aynı eserin yayım merkezi dışında birden çok yerde basılmış olması halinde suç, eserin merkezin dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için merkezle beraber eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir (CMK m. 12/3). Suçun görsel ve işitsel yayınlarla işlenmesi halinde de aynı şekilde CMK m. 12/3 hükmü uygulanacaktır (CMK m. 12/5). Ancak görsel ve işitsel yayının, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmesi veya görülmesi durumunda, o yer mahkemesinin de yetkili olacağı hüküm altına alınmıştır (CMK m. 12/5)⁶².

XI. SONUÇ

Türk ekonomi dünyasında hâkim olan anlayış, “ekonomik suça ekonomik ceza verilmesi” görüşüdür⁶³. Ancak tüm ekonomik suçlara ekonomik ceza verilmesi ticari hayatın gerçekleriyle bağdaşmamaktadır. Bu nedenle ülkemizde uygulanan ceza politikası gereği alternatif cezalar arama yoluna gidilmiştir. Bunlar hapis cezası, hapis cezası veya adli para cezası ile sadece adli para cezasından oluşmaktadır. Kanun koyucunun suç olarak düzenlediği hususların ihlali halinde,

⁶⁰ RG, 25606, 07.10.2004.

⁶¹ KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 185.

⁶² Konu ile ilgili tartışmalar ve geniş açıklamalar için bkz. AYDIN, Murat, Ceza Muhakemesinde Yetki ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler, **SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 1, 2013, s. 45 vd.

⁶³ ENSARİ, Bedii, “Şirketlerin Ekonomik Suçlara Yönelik Önlemleri, Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu”, **TOBB Yayını**, Ankara, Ekim 2005, s. 57 vd.; KÜÇÜKTAŞDEMİR, s. 159.

korunan hukuki menfaatin ağırlığına göre bunlardan birisi cezai yaptırım olarak öngörülmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hapis cezaları süreli hapis cezalarından oluşmakta ve bunların büyük çoğunluğu seçimlik olarak para cezasına çevrilebilmektedir. Diğer taraftan, tüzel kişilerin cezai sorumluluğu bulunmadığı için, hapis cezalarının tüzel kişilere uygulanması imkânı bulunmamaktadır. Kanunda belirtilen hallerde şirketler için güvenlik tedbirlerinin uygulanması söz konusu olabilmektedir (TCK m. 60). Bir cezai yaptırım çeşidi olarak adli para cezaları da TTK 'da düzenlenen cezai yaptırımlar arasında etkin bir şekilde yer almaktadır. Adli para cezasına hükmedilebilmesi bir ceza yargılamasını gerektirmekte, verilen para cezası süresi içinde ödenmediği takdirde hapis cezasına çevrilmektedir.

Diğer taraftan, cezai yaptırımlar dışında, Ticaret Kanunu'nda kabahat olarak tanımlanan birçok fiil için idari para cezası öngörülmüştür. İdari para cezası bir idari yaptırım türüdür. İdari para cezaları Kabahatler Kanunu'nda düzenlenmiş olup, birçok kurum ve kuruluş bunun için yetkilendirilmiştir.

Sonuç itibariyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun da düzenlenen suç ve kabahatlerin kanun koyucunun getirmiş olduğu yeni düzenin sağlanması ve korunması amacıyla düzenlenmiş olduğu söylenebilir. Bu düzenin en önemli temel taşlarını ise sermayenin korunması ilkesi ile kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkeleri oluşturmaktadır.

EK BEYAN

Araştırma ve Yayın Etiği İlkelerine Uygun Hareket Edildiğine Dair Metin

Makalenin tüm süreçlerinde İMHFD araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

AKTAN, Coşkun Can, **Anayasal İktisat**, İstanbul 2002.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKÇEN, Ahmet/ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Ankara 2019.

ARTUK, Mehmet Emin/ AKCAN, Esra Alan, “Mukayeseli Hukuk ve Türk Ceza Hukukunda Güvenlik Tedbirleri”, **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2016, C. 3, S. 2.

ARTUK, Mehmet Emin/YILMAZ, Erkam, “Teorik Açından Güvenlik Tedbirleri”, **Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 7, S. 2, Yıl: 2020.

ASLAN, Yasin, “Tüzel Kişilerin Cezai Sorumluluğu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl: 68, S. 2010/2.

AYATAR KIZILYAR, Sema, “Ceza Yaptırımı ile İdari Yaptırım Ayırımı”, **Journal of Yaşar University**, 2013, C. 8, Özel Sayı.

AYDIN, Murat, Ceza Muhakemesinde Yetki ve Görev Meselesinde Bazı Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler, **SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3. S. 1, 2013.

AYHAN AYGÖRMEZ, Gülsün, “Alman Ekonomi Ceza Hukukuna Giriş I”, **Ceza Hukuku Dergisi**, S. 14, 2010

AYTEKİN İNCEOĞLU, Asuman, “Ekonomik Suçlar”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 1, Haziran 2020.

BAHTİYAR, Mehmet, **Ticari İşletme Hukuku**, 19. Baskı, 2018 İstanbul.

CAN, Sibel, “İdari Para Cezası”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2017, S. 29, s. 418.

CENDEL, Nur, “Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Sorumluluğu- Şirketler Hakkında Yaptırım Uygulanması”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 65 (4) 2016.

CİN ŞENSOY, Şehnaz, “Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçların Kriminolojik Özellikleri”, **Çetin Özek Armağanı**, İstanbul 2004.

ÇETİN, S. H., **Türk Ceza Kanunun’ da Adli Para Cezası**, Ankara 2012.

ÇOLAK, Haluk/ALTUN, Uğurtan, “Kısa Süreli Hapis Cezaları, Seçenekli Yaptırımlar ve İnfaz Rejimleri”, **TBB Dergisi**, S. 67, 2006.

ÇOLAK, Haluk/ALTUN, Uğurtan, Bir Yaptırım Türü Olarak Para Cezalarının Teori ve Uygulamadaki Analizi, **TBB Dergisi**, S. 69, 2007. (Para Cezaları)

DEMİRBAŞ, T., **İnfaz Hukuku**, 3. Baskı, Ankara 2013.

DOĞAN, Koray, “Tüzel kişilerin İdari Para Cezası Sorumluluğunda İsnadiyet Sorunu”, **DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17, S. 1, 2015, (Basım yılı Şubat 2016).

DOĞRUSÖZ, Bumin, “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun İhdas Ettiği Suçlar, Cezaları ve Olası Sorunlar”, **Yaklaşım Dergisi**, Aralık 2011, Sayı 228.

DURSUN, Selman, **Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar**, Ankara 2006.

DURSUN, Selman, “Türk Ceza Hukuku Reformunun Ekonomi Ceza Hukukuna Etkileri”, **Dünyada ve Türkiye’de Ceza Hukuku Reformları Kongresi**, C. II, İstanbul 2013.

EKİNCİ, Murat, Ceza Hukuku İlkeleri Açısından İdari Yaptırımlar, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, 2017, S. 1.

ENSARİ, Bedii, **Şirketlerin Ekonomik Suçlara Yönelik Önlemleri, Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu**, TOBB Yayını, Ankara, Ekim 2005.

EŞİTLİ, Ezgi Aygün, “Kısa Süreli Hapis Cezası ve Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2016, C. 65, S. 1.

HAFIZOĞULLARI, Z./ÖZEN, M., **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 4. Baskı, Ankara 2011.

KATOĞLU, Tuğrul, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre, Anonim ve Limited Şirket Yöneticilerinin Ceza Sorumluluğu”, **BADİTER**, C. XXIX, S. 1, 2013.

KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 13. Baskı, Ankara 2020.

KÜÇÜKTAŞDEMİR, Özgür, **Ekonomik Suçlar Bağlamında Türk Ticaret Kanununda Düzenlenen Suçlar ve Cezalar**, 2018 Ankara.

MAHMUTOĞLU, Selami, **Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar**, Seçkin, 2011 Ankara.

İÇEL, Kayıhan, “Çağdaş Ceza Hukukunun Evrensel İlkelerinin Kabahat Türündeki Eylemler Alanındaki Boyutları”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, 2016, S. 7.

İTİŞGEN, Rezzan, “Türk Ticaret Kanunu’nda Düzenlenen Kötüleme Suçu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 11, S. 121, Eylül 2016.

ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Ankara 2018.

ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/ TEPE, İlker, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 9. Baskı, Ankara 2018.

ÖZBEK, Veli Özer, **Ekonomi Ceza Hukuku, Birinci Kitap- Genel Hükümler**, Ankara 2020.

PERÇİN, Önder, “Ekonomi Hukuku: Hukukun Sınıflandırılmasında Paradigma Kayması”, **AÜHFD**, C.59, S.2, 2010.

UĞUR, Hüsamettin, Kabahatler Kanunu ve 5252 sayılı Kanun’a göre İdari Para Cezası ve Yargıtay Uygulaması, **TBB Dergisi**, 2009, S. 85

ÜNLÜ, Abdurrahman, “Hapis Cezasının Erteleme”, **Necmettin Erbakan Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. I, S. 2, 2018,

TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Ankara 2012.

KERVANKIRAN/ Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler ile Bunlar İçin Öngörülen Cezai Yaptırımların Hukuki Niteliği- I